

Analysis of the Performance of the Kermanshah Judiciary in Adjudicating Some Judicial Cases Focusing on the Appeal Process from (1306 to 1320 SH)

Tal'at Dehpahlevan*

Abstract

The first Pahlavi era was accompanied by structural reforms in the judicial system and the establishment of a modern judiciary. Among the provincial branches, the Kermanshah Judiciary faced numerous challenges, such as the influence of local powers and the issuance of unjust verdicts. On the other hand, the central judiciary served as the higher authority, playing a significant role in reviewing and amending the decisions issued by provincial branches, particularly Kermanshah. This research examines the performance of the Kermanshah Judiciary in handling judicial cases and analyzes the role of the central judiciary in the appeal process and its strengths and weaknesses. The study adopts a descriptive-analytical method based on historical documents and archival materials to investigate the mechanisms of adjudication in the Kermanshah Judiciary and evaluate the role of the central judiciary in the appeal process. Main Research Question: To what extent was the Kermanshah Judiciary successful in adjudications, and how did the central judiciary influence the process of reviewing and amending verdicts? Research Findings: Although the Kermanshah Judiciary was successful in some cases and upheld principles of justice, the influence of powerful individuals and local officials, despite inefficient structures, led to the issuance of unjust decisions. In such cases, the central judiciary, through the appeal process, intervened to correct unjust verdicts or overturn them. However, during the judicial process, the pursuit of rights and justice was often undermined by political, social, and unfair pressures.

* Assistant Professor, Department of History, Faculty of Literature and Humanities, Razi University, Kermanshah, Iran, pahlavant65@gmail.com

Date received: 24/10/2023, Date of acceptance: 25/07/2024

Keywords: Kermanshah Judiciary, Central Judiciary, First Pahlavi Era, Appeal, Justice, Judicial Cases.

Introduction

This article focuses on the first Pahlavi era, a period marked by fundamental changes in Iran's judicial system and the establishment of a modern judiciary. The purpose of these reforms was to address the deficiencies of the Qajar judicial system and create a foundation for achieving justice in Iranian society. During this period, the judiciary, as a newly established institution, sought to reform judicial processes and replace traditional laws with modern ones to create a coherent system for adjudicating cases throughout the country. Kermanshah, due to its geographic position, ethnic diversity, and the socio-political issues of the region, became one of the key regions for examining judicial cases. Despite these efforts, the Kermanshah Judiciary faced significant challenges, including the pressure of local officials, political considerations, weaknesses in implementing laws, and the issuance of unjust verdicts. The central judiciary, acting as the supervisory and higher authority in the judicial system, held the responsibility for reviewing and amending decisions from provincial branches, including the Kermanshah Judiciary.

Materials & Methods:

This article is written based on a descriptive and analytical method and based on unpublished documents.

Objective of the Study: The present research aims to analyze the central judiciary's role in reviewing and amending decisions from the Kermanshah Judiciary during the appeal process and assess the challenges involved.

Research Question: To what extent has the central judiciary been successful in reviewing cases and correcting unjust verdicts through appeals, thereby upholding justice in closed cases?

Hypothesis: The results indicate that in certain cases, the central judiciary has successfully restored the rights of plaintiffs by reviewing and correcting unjust verdicts, taking steps to ensure justice. However, political pressures, corruption, and influence have hindered the full realization of justice in many cases.

Discussion & Result

Analysis of the Performance of the Kermanshah Judiciary during the First Pahlavi Era:

This period witnessed structural changes and significant challenges in Iran's judicial system. Based on historical evidence and archival sources, the Kermanshah Judiciary was successful in certain cases in implementing justice and restoring the rights of plaintiffs.

The Role of the Central Judiciary in the Appeal Process:

The central judiciary, as the higher authority, intervened in the appeal process by reviewing cases and amending unjust verdicts. Its actions included:

- 1. Review and Correction of Unjust Verdicts:** In many cases, the central judiciary intervened to correct unjust decisions resulting from flaws in reasoning or abuse of power, thereby restoring the plaintiffs' rights.
- 2. Increased Transparency in Judicial Processes:** The central judiciary's involvement brought greater transparency to adjudication processes and reduced instances of discrimination and unfairness.
- 3. A Mechanism to Counter Political Pressure:** The central judiciary sought to mitigate political considerations and local influences by ensuring that cases were pursued based on fairness and legal principles.

Challenges:

Despite its efforts, the central judiciary faced considerable obstacles, such as the influence of local officials, political pressure, and corruption within judicial institutions. These factors hindered the full realization of justice and sometimes limited the central judiciary's ability to secure the plaintiffs' rights completely.

Conclusion

The analysis of the Kermanshah Judiciary's performance during the first Pahlavi era reveals a period of structural reforms and major challenges in Iran's judicial system. While the Kermanshah Judiciary succeeded in some cases in implementing justice and restoring plaintiffs' rights, issues such as corruption, political interference, and weak judicial independence posed obstacles to achieving full justice. The central judiciary played a vital role in the appeal process by reviewing cases and amending unjust

decisions, thus restoring the plaintiffs' rights in many instances. Its key contributions included:

1. Review and Correction of Unjust Verdicts: Many plaintiffs regained their rights through the central judiciary's review process, which corrected flaws in verdicts stemming from power misuse or lack of evidence.
2. Increased Judicial Transparency: The central judiciary's actions improved transparency in adjudication, reducing discriminatory practices.
3. Efforts to Counteract Political Pressures: By intervening in appeals, the central judiciary sought to reduce undue political and local influence to ensure impartiality and fairness. However, challenges such as political interference, corruption, and inadequate judicial independence limited the full effectiveness of these efforts. The performance of the central judiciary in addressing appeals demonstrates that while it successfully restored rights and took important steps toward achieving justice, obstacles such as corruption, political pressures, and insufficient independence hindered full success. To build a fair and effective judicial system, improved oversight, increased transparency, combating corruption, and strengthening judicial independence are essential.

Bibliography

a) Books

- Abrahamian, Ervand (2004), *Iran Between Two Revolutions*, translated by Ahmad Golmohammadi and Mohammad Ibrahim Fattahi, Tehran, Ney, 9th Edition.
- Adamiyat, Fereydoun (2013), *Ideas of Progress and the Rule of Law in the Era of Sepahsalar*, Volume 1, 4th Edition.
- Etesham-ol-Saltaneh (2013), *Memoirs*, Volume 1, 1st Edition, Tehran, Zavar Publishing.
- Zarang, Mohammad (2002), *The Transformation of Iran's Judicial System (From Constitutional Revolution to the Fall of Reza Shah)*, Volume 1, Tehran, Center for the Documents of the Islamic Revolution.
- Rahmanian, Daryush (2016), *Iran Between Two Coups*, Tehran, Samt, 4th Edition.
- Soltani, Mohammad Ali (1991), *Historical Geography and Detailed History of Kermanshahan*, introduction by Abdolhossein Navai, Volume 1, Tehran, Author.
- Aghli, Bagher (1990), *The Judiciary and Adjudication*, Tehran, Elm Publications.
- Mohammadreza Alam, Farzaneh Dashti, and Bijan Mirzaei, "Iran's Modernization and Reformation Program in the Era of Reza Shah Pahlavi," *Journal of Social History Research*, Humanities and Social Sciences Research Institute, Issue 4, Number 1, 2014.

59 Abstract

Zendeh-Hassan, Dehpehlavan Talat (2013), "The Role of Shiite Clerics in Secularization and Judicial System Modernization in Iran Prior to the Pahlavi Era," *Historical and Cultural Journal*, No. 88, Volume 44.

Maki, Hossein (1985), *Dr. Mossadegh and His Historical Speeches*, Tehran, Javidan Publications.

Katoozian, Ali (2006), *The Political Economy of Iran from the Constitutional Period to the End of the Pahlavi Dynasty*, translated by Mohammadreza Nafisi and Kamibiz Azizi, Tehran, Markaz, 12th Edition.

Floor, Willem (2018), *Kermanshah, City & Province 1800–1945*.

b) Newspapers

Ettela'at Newspaper, multiple issues from 1305 (numbers 1 and 2).

Setareh-e Iran Newspaper, year 1305, numbers 132 and 133.

Eghdam Newspaper, year 1305, numbers 169 and 170.

Habl al-Matin Newspaper, year 1305, number 13.

Shafaq Sorkh Newspaper, year 1305, number 689.

c) Documents

Letter from the Supreme Court, Investigation Papers and Minutes, pages 1-2, date: 05/01/1318, SAKMA.

Letter from the Supreme Court, number 663, SAKMA.

Ministry of Justice letter, date: 23/01/1317, number: 1598, SAKMA.

Letter from the Governor of the Western Border, SAKMA.

Ministry of War letter, number: 2733, SAKMA.

Letter from Reza Goli Yassami, number 125, date: 5/10/1314, SAKMA.

Ministry of Justice letter, date 26/02/1315, number 16-2126, SAKMA.

Ministry of Justice letter, date 29/02/1315, number 2045, SAKMA.

Ministry of Justice letter, date 16/03/1315, number 2654, SAKMA.

Letter from the General Attorney's Office of Kermanshah, SAKMA.

Ministry of Justice letter, number 11/4/15-9906, SAKMA.

Ministry of Justice letter, date: 25/04/1315, number 4082, SAKMA.

Ministry of Finance letter, Customs Administration, number: 50669, date: 08/12/1311, SAKMA.

Ministry of Justice letter to Abolqasem Yakhchali, number 1632, date of writing: 12/02/1306, SAKMA.

Letter from Abolqasem Yakhchali to the Ministry of Justice, SAKMA.

Document related to a fraud complaint in Kermanshah, SAKMA.

Complaint letter, date: 15/03/1308, SAKMA.

Letter number 6765, Telegram number 73, SAKMA.

Letter from the Supreme Court, date: 26/03/1312, SAKMA.

Document number 2142/5376, date: 27/05/1302, SAKMA.

Document number 13418, date: 11/05/1309, SAKMA.

Document number 672, date: 29/02/1309, SAKMA.

Document number 4426, date: 30/04/1310, SAKMA.

Document number 16203, date: 27/09/1318, SAKMA.

Report number 2110, date: 29/06/1318, SAKMA.

Document number 9549, SAKMA.

Document number 4392, recovery number: 9-1011/65/13/1/69, date: 14/04/1313, Kamam.

Document number 9139, recovery number: 10/1011/151/14/1/72, date: 14/06/1316, Kamam.

Document number 2532, date: 01/10/1319, Kamam.

Documents number 4524, date: 08/10/1317 and 4315, date: 07/09/1317, Kamam.

بررسی عملکرد عدلیه کرمانشاه در دادرسی برخی از پرونده‌های قضایی با تکیه بر روند فرجام‌خواهی (۱۳۰۶ - ۱۳۲۰ ش.)

طلعت ده پهلوان*

چکیده

دوران پهلوی اول با اصلاحات ساختاری در نظام قضائی و تأسیس عدلیه نوین همراه بود. در این میان، عدلیه کرمانشاه به عنوان یکی از شعبه‌های ایالتی، با چالش‌های متعددی از جمله نفوذ قدرت‌های محلی و صدور آرای ناعادلانه مواجه بود. از سوی دیگر، وزارت عدلیه اعظم به عنوان نهاد بالادستی، نقشی اساسی در بازبینی و اصلاح آرای صادره از شعب استانی، به ویژه ایالت کرمانشاه ایفا می‌کرد. این پژوهش، عملکرد دستگاه عدلیه کرمانشاه در رسیدگی به تعدادی از پرونده‌های قضائی را بررسی کرده و نقش وزارت عدلیه اعظم در فرآیند فرجام‌خواهی و اصلاح آرای صادره را مورد تحلیل قرار داده است. براین اساس پژوهش حاضر با اتخاذ روش توصیفی-تحلیلی مبتنی بر اسناد و مدارک تاریخی، ساز و کارهای دادرسی پرونده‌های عدلیه کرمانشاه را بررسی و سپس نقش عدلیه اعظم در روند فرجام‌خواهی آراء و همچنین نقاط قوت و ضعف این فرآیند را تحلیل نموده است. این پژوهش به دنبال پاسخ دادن به این پرسش است که عدلیه کرمانشاه در دادرسی‌ها موفق عمل کرده است؟ و اینکه در روند بررسی آراء در جریان فرجام‌خواهی وزارت عدلیه اعظم در اصلاح و بازبینی احکام صادره چه نقشی داشته است؟ یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که هرچند عدلیه کرمانشاه در برخی پرونده‌ها تا حدودی موفق عمل کرده و جانب عدالت رعایت نموده اما اعمال نفوذ افراد قدرتمند، مداخلات مامورین محلی ساختارهای ناکارآمد، در مواردی موجب صدور آرای ناعادلانه شده است. در چنین مواردی با طرح فرجام‌خواهی،

* استادیار گروه تاریخ، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران، pahlavant65@gmail.com

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۸/۰۲، تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۵/۰۴

وزارت عدلیه اعظم در برخی موارد با ورود به پرونده و اصلاح آرای ناعادلانه و یا به نقض و رد آراء پرداخته است، لیکن در جریان فرآیندهای دادخواهانه، احقاق حقوق و عدالت قربانی فشارهای سیاسی، نفوذ اجتماعی و مناسبات ناعادلانه می شده است.

کلیدواژه‌ها: پهلوی اول، عدلیه کرمانشاه، وزارت عدلیه اعظم، فرجام‌خواهی، عدالت، پرونده‌های قضایی.

۱. مقدمه

دوران پهلوی اول با تحولات اساسی نظام قضائی ایران و تأسیس دستگاه عدلیه نوین همراه بود. هدف از این اصلاحات، رفع کاستی‌ها و نواقص ساختار قضائی دوره قاجار و ایجاد بستری مناسب برای تحقق عدالت در جامعه ایران بود. در این دوره، دستگاه عدلیه به عنوان نهادی نوپا، تلاش کرد تا از طریق بازسازی فرآیندهای قضائی و جایگزینی قوانین سستی با قوانین مدرن، ساختاری منسجم برای رسیدگی به پرونده‌های قضائی در سراسر کشور ایجاد کند. در این بستر، عدلیه نوین کرمانشاه به دلیل موقعیت جغرافیایی خاص، تنوع قومیتی و مسائل اجتماعی و سیاسی موجود در منطقه، به یکی از مناطق کلیدی برای بررسی پرونده‌های قضائی تبدیل شد. با این حال، عدلیه کرمانشاه با چالش‌هایی عمده از جمله اعمال فشار مقامات محلی، ملاحظات سیاسی، ضعف در اجرای قوانین و گاهی صدور آرای ناعادلانه مواجه بود. عدلیه اعظم در این دوره به عنوان نهاد نظارتی و بالادستی در نظام قضائی کشور ایفای نقش می کرد و مسئولیت بررسی و اصلاح آرای صادره از عدلیه ایالت‌های مختلف از جمله عدلیه کرمانشاه را بر عهده داشت. فرآیند فرجام‌خواهی به عنوان مکانیسم قانونی، فرصتی برای شاکیان فراهم می آورد تا بتوانند علیه آرای ناعادلانه اعتراض کنند و از حقوق خود دفاع نمایند. با این وجود، عملکرد عدلیه اعظم در پاسخ به درخواست‌های فرجام‌خواهی با چالش‌هایی از قبیل نفوذ قدرت‌های محلی، فشارهای سیاسی - اجتماعی و فقدان استقلال قضائی مواجه بود. این مسائل مانع از آن شد، که در بسیاری از موارد عدالت به درستی محقق شود و شاکیان نتوانند به حقوق خود دست یابند. این پژوهش به دنبال پاسخ دادن به این پرسش است که عدلیه کرمانشاه در دادرسی‌ها موفق عمل کرده است؟ و اینکه در روند بررسی آراء در جریان فرجام‌خواهی وزارت عدلیه اعظم در اصلاح و بازبینی احکام صادره چه نقشی داشته است؟ این تحقیق در پاسخ به این پرسش‌ها، با دقت نظر و بررسی اسناد و مدارک تاریخی، به تحلیل چالش‌های موجود در مسیر فرجام‌خواهی و بررسی نقش عدلیه اعظم در این فرآیند خواهد پرداخت و

بررسی عملکرد عدلیه کرمانشاه در دادرسی برخی از پرونده‌های ... (طلعت ده‌پهلوان) ۶۳

سعی دارد با تحلیل عملکرد عدلیه کرمانشاه و بررسی عوامل مؤثر در مسیر فرجام‌خواهی، دلایل اصلی این چالش‌ها را روشن و درک بهتری از نحوه عملکرد و چالش‌های عدلیه در دوره پهلوی اول ارائه نماید.

۲. روش پژوهش

پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش عدلیه اعظم در بررسی و اصلاح آرای صادره از سوی عدلیه کرمانشاه در جریان فرجام‌خواهی و تحلیل چالش‌های موجود در این فرآیند صورت گرفته است. این پژوهش با رویکرد توصیفی-تحلیلی و بر مبنای بررسی اسناد و مدارک تاریخی، به واکاوی سازوکارهای فرجام‌خواهی در عدلیه کرمانشاه و عملکرد عدلیه اعظم در پاسخگویی به این درخواست‌ها پرداخته و نقاط قوت و ضعف این فرآیند را تحلیل می‌کند.

۳. پیشینه پژوهش

در راستای پژوهش‌های انجام‌شده در زمینه تحولات عدلیه در عصر پهلوی اول تحقیقات مستقلی درباره عملکرد خاصه عدلیه نوین کرمانشاه صورت نگرفته است. بیشتر مطالعات موجود به طور کلی به بررسی تشکیلات عدلیه در دوران قاجار و پهلوی پرداخته‌اند و تحلیل‌های خاصی از عملکرد دستگاه قضائی کرمانشاه و مسائلی چون بزهکاری و جرایم اجتماعی در این استان ارائه نداده‌اند، کسروی در آثارش (۱۳۲۳)، به بررسی تاریخ حقوق و عدالت در ایران می‌پردازد و تأثیرات اجتماعی و سیاسی این تحولات را تحلیل می‌کند. شمیم در کتابش تحت عنوان "ایران در دوره سلطنت قاجار" (۱۳۹۳)، بررسی روندهای قانونی و قضایی در ایران پرداخته است.

زندیه (۱۳۹۲)، در کتاب خود تحت عنوان «تحول نظام قضایی ایران در دوره پهلوی اول»، به طور کلی به اصلاحات قضائی تحت رهبری علی‌اکبر داور در سطح کلان کشور پرداخته است، اما از عملکرد عدلیه کرمانشاه سخنی به میان نیاورده است. همچنین ده‌پهلوان (۱۳۹۰)، در پایان‌نامه کارشناسی ارشد خود تحت عنوان «نقش علما و روحانیون شیعی در تحولات قضایی ایران در عصر پهلوی اول» فقط به بحث دستگاه قضائی در دوران اواخر عصر قاجار پرداخته و تأکید ویژه‌ای بر تدوین قانون مدنی برجایگاه علما و روحانیون بخصوص نقش سید محمدفاطمی قمی داشته است، روند نوسازی عدلیه کرمانشاه در این تحقیق اشاره ای شده است، سلطانی (۱۴۰۱)، در مقاله‌ای تحت عنوان «نقش سید محمد فاطمی قمی در تدوین قانون

مدنی ایران»، به بررسی کلی نقش سیدمحمد فاطمی در قانون مدنی در دستگاه عدلیه در ایران پرداخته است؛ وضعیت عدلیه کرمانشاه در دوران پهلوی مورد توجه قرار نداده است. تسوجی زاده و قره داغی (۱۴۰۰)، در مقاله‌ای تحت عنوان «نظام قضایی ایران در عصر قاجار و تحول آن در پرتو انقلاب مشروطه»، بطور گذرا به فرآیند انحلال عدلیه قدیم و روی کارآمدن عدلیه نوین پرداخته‌اند، شاره‌ای به وضعیت نوسازی عدلیه کرمانشاه نداشته‌اند.

همچنین ویلم فلور (۲۰۱۸)، در کتاب خویش «Kermanshah, City»، اوضاع اجتماعی کرمانشاه و نهادهای وابسته اما به موضوع عدلیه مستقیماً نپرداخته است. با توجه به این ضرورت انجام پژوهشی مستقل در زمینه بررسی عملکرد دستگاه عدلیه کرمانشاه در دوره پهلوی اول ضرورت پیدا کرد.

۴. تحول عدلیه نوین قضایی در دوره پهلوی اول: از اصلاحات تا چالش‌ها

با تشکیل عدلیه نوین در عهد رضاشاه با ایدئولوژی ناسیونالیسم و اراده او که مبتنی بر الغای کاپیتولاسیون پیوند داشت (زندیه، ۱۳۹۲، ۲۰۵)، ایران شاهد تحولاتی بزرگی در دستگاه قضائی خود بود (علم، ۱۳۹۳، ۶۷-۶۵). در ابتدای این دوره، مطابق با قانون جدید، ایران به یازده استان، چهل و نه شهرستان، و تعداد زیادی بخش و دهستان زیر نظر وزارت داخله تقسیم شد (آبراهامیان، ۱۳۸۳: ۱۷۰). کرمانشاه نیز یکی از استان‌هایی بود که تحت نظارت این دستگاه قرار گرفت. هدف اصلی از تأسیس عدلیه، ایجاد سیستمی عادلانه و پاسخگو به نیازهای جامعه بود تا با تعیین تکلیف پرونده‌های قضائی مردم، عدالت در سطح کشور برقرار شود. برای این منظور، علی اکبر داور (۱۲۶۴-۱۳۱۵ ش) حقوق‌دان برجسته‌ای که در سوئیس تحصیل کرده بود، نقش کلیدی در شکل‌گیری و تکامل دستگاه عدلیه ایفا کرد (زندیه، ۱۳۹۲: ۴). وی تلاش کرد تا دستگاه عدلیه‌ای عادلانه و متناسب با واقعیت‌های روز ایجاد کرده و به بررسی و تعیین تکلیف پرونده‌های انبوه مردم بپردازد (روزنامه اطلاعات، شماره ۱۶۸، ۱۷ اسفند ۱۳۰۵). با استخدام قضات تحصیل کرده جدید به جای قضات سنتی و استفاده از ترجمه‌های تعدیل‌شده‌ای از قوانین حقوقی فرانسه و ایتالیا، تلاش کرد تا دستگاه قضائی ایران را به طور بنیادی دگرگون کند (امین، ۱۳۸۲: ۵۳۰-۵۳۷). این تحولات شامل ایجاد سلسله‌مراتب جدید دادگاه‌ها و تفویض مسئولیت تشخیص شرعی بودن مسائل حقوقی به قضات دولتی بود (آبراهامیان، ۱۳۸۳: ۱۷۵).

بررسی عملکرد عدلیه کرمانشاه در دادرسی برخی از پرونده‌های ... (طلعت ده‌پهلوان) ۶۵

در همین راستا، کمیسیونی برای تدوین قانون تشکیل شد و تحت نظر داور کار تدوین قوانین جدید، براساس قانون مدنی فرانسه، آغاز گردید (روزنامه اطلاعات، شماره ۹۸۶، ۱۳۰۷ و آدمیت، ۱۳۵۱: ۱۲۱). نخستین جلد قانون مدنی در سال ۱۳۰۷ش در مجلس به تصویب رسید. جلدهای دوم و سوم قانون مدنی در سال ۱۳۰۸ش به مجلس تقدیم شدند، اما تصویب آن‌ها تا سال‌های ۱۳۱۳ش و ۱۳۱۴ش به تعویق افتاد، البته مجلس سعی داشت قوانین فقهی را هم بر اساس قانون فرانسه بروز کند (مجموعه قوانین مصوبه دوره هفتم مجلس شورای ملی، ۱۳۱۹، ص ۸۵-۸۷).

بااین حال، اصلاحات داور با مخالفت‌های زیادی روبه‌رو شد (احتشام‌السلطنه، ۱۳۹۲: ۱: ۱۶۷). ازجمله مخالفان سرسخت او، دکتر محمد مصدق بود که تغییرات عدلیه را خلاف اصول مشروطه و اجتهاد می‌دانست و بر این باور بود که افراد غیرمذهبی نباید در مسائل قضائی دخالت کنند (مکی، ۱۳۶۴: ۲۹۹-۳۰۰).

در این دوره، برخی از روزنامه‌ها مانند «اطلاعات» و «ستاره ایران» به نقد و بررسی انحلال عدلیه قدیم و تأسیس عدلیه جدید پرداختند (اطلاعات، ۱۳۰۵: ۱۴۸-۱۴۹؛ ستاره ایران، ۱۳۰۵: ۱). این مطبوعات، در حالی که از نیاز مبرم به نوسازی قضائی دفاع می‌کردند و جامعه را آماده پذیرش این تحولات می‌دانستند، از طرف دیگر، استفاده از قوانین حقوقی بیگانگان و بهره‌گیری از مستشاران خارجی در این حوزه را زیان‌آور و بر ضد منافع مردم معرفی می‌کردند (کاتوزیان، ۱۳۸۵: ۱۵۴). برخی از مطبوعات مشهور نظیر روزنامه «حمل‌المتمین» و «شفق سرخ»، که توسط علی دشتی منتشر می‌شد، انحلال عدلیه قدیم را به‌خوبی منعکس کردند. برای مثال، در روزنامه شفق سرخ آمده است: «... این خانه‌ای که در آن را بستند آشیانه فساد بود ...» (شفق سرخ، ۱۳۰۵: ۱-۲). همچنین، نشریه پرفروش حبل‌المتمین در مقاله‌ای می‌نویسد: «... زمان بسیاری لازم بود تا عدلیه اصلاح شود و ذهن مردم نسبت به آن تعدیل گردد و آن را پناهگاه خود بدانند و طعم عدالت را بچشند ...» (حبل‌المتمین، ۱۳۰۵: ۳-۴). روزنامه «اقدام» نیز در مقاله‌ای با عنوان «انحلال عدلیه»، این اقدام را کافی ندانسته و کل تشکیلات غلط عدلیه را نیازمند اصلاح و انحلال معرفی کرده است (اقدام، ۱۳۰۵: ۱۶۹: ۱).

با وجود این انتقادات، عدلیه اعظم به طور جدی اصلاحات خود را پیگیری کرد و معتقد بود که برای رفع نواقص عدلیه، این اصلاحات ضروری است (خواجه نوری، ۱۳۴۰: ۴۶-۴۷) پس از این تحولات، ۳۵ شعبه از دستگاه عدلیه در سراسر کشور، از جمله در کرمانشاه، راه‌اندازی شد. این شعبه‌ها تحت نظارت وزارت دادگستری فعالیت می‌کردند (زندیه و

ده‌پهلوان، ۱۳۹۲: ۱۶؛ رحمانیان، ۱۳۹۵: ۹۶ و عاقلی، ۱۳۶۹: ۱۰۷). اما بررسی اسناد موجود نشان می‌دهد که نظارت بر عدلیه ایالات در نقاط مختلف کشور ضعیف بود و در بسیاری از موارد، فساد در دستگاه عدلیه ایالات و ناعدالتی در آن شایع بوده است.

۵. تحلیل نقش عدلیه اعظم و تأثیرات آن بر دادرسی و فرجام‌خواهی پرونده‌های مختومه عدلیه کرمانشاه

با تأسیس عدلیه نوین در اردیبهشت ۱۳۰۶ ش. در تهران به تدریج عدلیه ایالات نیز تأسیس شد. کرمانشاه به عنوان یکی از ایالت‌های مهم کشور در دوره پهلوی اول شناخته می‌شد. این استان به ویژه به دلیل تنوع قومی و طایفه‌ای، که همواره منجر به بروز منازعات مذهبی و قومی می‌شد، نیازمند نظارت قوی دستگاه عدلیه بود (سلطانی، ۱۳۷۰: ۱۷/۱). همچنین به دلیل موقعیت مرزی با عراق، معضلاتی نظیر قاچاق کالا و تردد های غیرقانونی افراد از مرز نیز به چالش‌های امنیتی این منطقه افزوده بود. این مشکلات، همراه با فساد در دستگاه عدلیه، باعث می‌شد که شاکیان، به ویژه از طبقات پایین جامعه، برای رسیدن به حقوق خود مجبور به ارسال نامه‌های متعدد به مرکز عدلیه شوند. در بسیاری از موارد، علیرغم ارسال درخواست‌ها و مدارک، شاکیان به نتیجه‌ای نمی‌رسیدند و درخواست‌های آن‌ها بدون پاسخ می‌ماند.

حتی با دستوراتی که از مرکز به عدلیه کرمانشاه صادر می‌شد، روند رسیدگی به پرونده‌ها با تأخیر مواجه و در بسیاری از موارد شاکیان در پیگیری حق خود با ناامیدی روبه‌رو می‌شدند. علاوه بر این، مسافت زیاد کرمانشاه از تهران، مشکلات ارتباطی و عدم استقلال قضات از تأثیرات سیاسی و خارجی، موجب تضعیف عملکرد دستگاه عدلیه در این استان گردید.

۱.۵ معضلات اجتماعی در روند دادرسی‌های عدلیه کرمانشاه

آن‌گونه که اسناد تاریخی نشان می‌دهد که گزارش‌های فراوانی از قصور در اجرای صحیح احکام صادره از عدلیه در کرمانشاه وجود داشته است که تشکیلات قضائی جدید به دلیل ضعف‌های ساختاری و کمبود نظارت مؤثر، در بسیاری از موارد نتوانسته به عدالت مؤثر و انصاف دست پیدا کند. قوانین جدید که در دوره مشروطه تدوین شده بود، به دلیل اجرای ناقص و نیمه‌تمام، اعاده حق را به طور کامل محقق نکردند. حتی در مواردی، اجرای عدالت حتی به نیروی نظامی واگذار می‌شد، که این مسئله خود نشان‌دهنده کمبود ظرفیت اجرایی عدلیه کرمانشاه بود.

بررسی عملکرد عدلیه کرمانشاه در دادرسی برخی از پرونده‌های ... (طلعت ده‌پهلوان) ۶۷

ایالت کرمانشاه در آن دوران از نظر بزهکاری‌ها وضعیت مناسبی نداشت و همین امر امنیت و آرامش اجتماعی را تهدید می‌کرد. بسیاری از افراد در این دوران به دلایل مختلف، از جمله فساد و کمبود نظارت مؤثر، مورد ظلم و بی‌عدالتی قرار می‌گرفتند. در این میان، تشکیلات جدید قضائی و اجرای عدالت در سیستم نوین به دلیل ضعف‌های ساختاری و نبود نظام اجتماعی و سیاسی مناسب نتوانست به طور کامل نیازهای مردم را برآورده کند. از جمله مشکلات عدیده در محاکم قضائی، اطاله دادرسی پرونده‌ها بود که باعث می‌شد مردم از عملکرد عدلیه ناراضی شوند. اطاله دادرسی از آسیب‌های جدی در روند دادرسی در عدلیه کرمانشاه بود. روند رسیدگی به پرونده‌ها بسیار طولانی بود برخی پرونده‌ها در پیچ و خم دخالت‌های بی‌رویه آنقدر به طول می‌انجامید که این امر علاوه بر اعتراض طرفین دعوا، موجب اعتراض وزارت داخله و وزارت عدلیه اعظم نیز شده بود. دادرسی دلایل مختلفی داشت از جمله ریشه در مداخله‌ها و ارتشایی داشت که پرونده‌ها را به تعویق و مشمول مرور زمان می‌کرد. در صورتی که رشوه پرداخت می‌شد پرونده سریعاً رسیدگی می‌شد و حکم صادر می‌شد در غیر این صورت کار به تاخیر می‌افتاد شاید مورد دیگر اعمال نفوذی بود از طریق کانون‌های قدرت در شهرمانند مداخلات کنسولگری‌ها یا افراد ذی نفوذ از طبقات مختلف فرادستان، که اجازه ختم پرونده را نمی‌داد که نتیجه ارتشاء، مداخله‌های بی‌وجه و نبود نظارت بر عملکرد کارمندان عدلیه طولانی شدن روند دادرسی‌ها بود. (نامه اسمعیل کلانتر هرسین به عدلیه، شماره: ۷/۱۲/۵/۱۴۰۴۴ ساکما، کلانتر هرسین، نمره عمومی: ۲۹۱۰۲، ماه تاریخ تحریر: ۷/۰۲/۲۳، ماه تاریخ خروج: ۱۳۰۸/۰۱/۰۶، ساکما) این اسناد نشان‌دهنده نوعی تعلل و سوء مدیریت در دستگاه عدلیه است، به ویژه هنگامی که در این پرونده‌ها متهمان تحت حمایت مقامات محلی یا افراد با نفوذ قرار می‌گیرند. این مسأله منجر به اطاله دادرسی، تبرئه مجرمان و نارضایتی عمومی از روند قضائی شده است به ویژه به دلیل منفعت‌طلبی و سستی در عمل، از رسیدگی به برخی جرایم به طور جدی امتناع می‌ورزیدند. این وضعیت باعث می‌شد که بسیاری از شاکیان نامه‌های خود را با ارسال مکرر شکایات به عدلیه اعظم، ارجاع دهند.

۲.۵ فساد مالی و اداری در عدلیه کرمانشاه

فساد در شکل‌های و در سطوح مختلف در عدلیه نوین کرمانشاه وجود داشت، رایج رین نوع فساد، مالی بود که در دریافت رشوه و اختلاس از منابع محدود عدلیه کرمانشاه نمود. البته در پیش از عصر مشروطه، رشوه در جامعه ایران به ویژه در ساختار قدرت حاکمیتی به یک امر

رایج و پذیرفته شده تبدیل شده بود. معضل رشوه خواری در دوران مشروطه و تأسیس وزارت عدلیه جدید، همچنان ادامه داشت و به یکی از مشکلات عمده در ساختار قضائی کشور تبدیل شد (کرمانی، ۱۳۵۷، ۱: ۲۲) در محاکم عرف پیش از عصر مشروطه، تماشایان اجتماع می کردند که چه مبلغ پول لازم است که شاکی به حاکم بپردازد تا دعوا را به نفع او تمام کند (سایکس، ۱۳۹۵: ۲۴۲) در عصر پهلوی، قانونی برای مقابله با این فساد وجود نداشت و حتی رشوه به عنوان منبع درآمد و ابزاری برای ترقی در نهادهای حکومتی بدل شده بود. بسیاری از شاکیان پرونده ها که به عدلیه اعظم مراجعه می کردند، از وضعیت نابسامان و فساد گسترده در این نهاد شکایت داشتند. اسناد موجود نشان می دهند که، علیرغم وجود قانونی برای مقابله با فساد مالی، هیچ اقدام مؤثری در جهت اصلاح آن انجام نمی شد و عدلیه کرمانشاه به دلیل سستی و بی اعتنائی به حقوق مردم، در رسیدگی به برخی از پرونده ها موفق نبود. تنها نمونه های در دسترس پرونده شکایت ابوالقاسم یخچالی از فساد مالی و رشوه خواری در اداره عدلیه اعظم می باشد که نشان دهنده یکی از چالش های اساسی دستگاه قضائی در دوره پهلوی اول است. این شکایت، که طی نامه ای به وزارت عدلیه ارسال شده، آشکارا به موارد رشوه خواری و نحوه تضییع حقوق شاکیان توسط کارکنان عدلیه کرمانشاه اشاره می کند. در این نامه، یخچالی به این موضوع اعتراض کرده که چگونه رشوه پردازی از سوی مجرمان، عدالت را مختل کرده و باعث فرار مجرمان از مجازات شده است - (نامه وزارت عدلیه به ابوالقاسم یخچالی، نمره عمومی ۱۶۳۲، تاریخ تحریر: ۶/۰۲/۱۲، تاریخ خروج: ۱۳۰۶/۰۲/۲۳، ساکما).

در یکی دیگر از موارد مشابه، فردی به خاطر این که در معامله خرید ماشین زیان دیده و از وی با زیرکی کلاهبرداری شده به اداره عدلیه اعظم متن شکایت نامه ای را تلگراف کرده و مسائل و مشکلات در خرید و تصرف یک دستگاه خودرو را تشریح می کند. فرد زیان دیده مدعی است که شرکت فروشنده (کمپانی) و راننده با تبانی، خودرو را بدون رعایت مفاد قراردادنامه تصاحب و سپس آن را با همکاری اداره ثبت اسناد و به صورت ناعادلانه به قیمت بسیار پایین تری حراج کرده اند. این شکایت به چند موضوع مهم اشاره دارد:

۱. فساد و تبانی میان شرکت خودرو و اداره ثبت اسناد و شخص ذی نفع.
۲. ناکارآمدی و ضعف عدلیه در رسیدگی به پرونده شکایت و بی توجهی در بررسی مستندات مربوطه.

۳. فقدان شفافیت در قراردادهای اقساطی و فرآیندهای قضایی آن

این سند به وضوح بیانگر چالش‌های عدلیه، نابرابری‌های حقوقی، و فشارهای اجتماعی-اقتصادی و در نهایت ضعف‌های ساختاری نظام قضائی نوین در عدالتخانه را برجسته می‌سازد. شاکی طی شکوائیه‌ای ملتمسانه از مسئولان عدلیه اعظم تقاضا می‌کند تا نسبت به کلاهبرداری و بی‌عدالتی صورت گرفته توسط آن شخص و کمپانی اقدامات قانونی لازم انجام شود و به ادارات عدلیه و امنیه اجازه ندهند تا حقوق وی به راحتی پایمال شود. با وجود شکایت‌های مکرر وی، دستگاه عدلیه به‌جای رسیدگی به پرونده، در پاسخ به شکایات او اهمال کرده و حق وی را نادیده گرفت، حتی مقامات عالی‌رتبه در عدلیه اعظم نیز هیچ اقدامی برای پیگیری این پرونده انجام ندادند (سند پیشین). بررسی این‌گونه اسناد نشان می‌دهند که عدلیه نوین، نتوانستند کارکرد خود را به‌درستی ایفا کند. نفوذ و فساد گسترده، موجب می‌شد که بسیاری از مردم از پیگیری در عدلیه اعظم ناامید شوند و به نتیجه‌ای نمی‌رسیدند. این وضعیت نشان‌دهنده ناکارآمدی عدلیه در برابر فساد و تبعیض‌های اجتماعی و عدم نظارت دقیق بر کارآمدی اجتماعی عدلیه کرمانشاه بود.

۳.۵ چالش‌های مربوط به پرونده‌های بزه‌کاری

قاچاق یکی از چالش‌های عمده اجتماعی در دوران پهلوی اول بود که به ویژه در مناطق مرزی ایران، مانند کرمانشاه، با توجه به موقعیت جغرافیایی خاص و نزدیکی به عراق، ابعاد گسترده‌ای پیدا کرده بود. در این دوره، هرگونه ورود کالا به کشور بدون مجوز از سوی دولت، قاچاق به شمار می‌رفت و مقامات قضائی موظف به رسیدگی به این پرونده‌ها بودند. با این حال، برخی پرونده‌ها به دلایل مختلف، به نتیجه‌ای مشخص نرسیدند. یکی از پرونده‌ها، پرونده قضایی فردی است که به اتهام سرقت وسایل خانه و دزدی یک رأس اسب و همچنین قاچاق مقدار زیادی قند تحت پیگرد قانونی قرار گرفت. در مراحل اولیه، این پرونده به دلیل نبود مدارک کافی، به دستور وزارت عدلیه اعظم به صدور حکم تبرئه و قرار منع تعقیب منتهی شد. اما پس از شکایت مجدد شاکی، پرونده برای بررسی دوباره بازگشایی شد و حکم پیگیری مجدد صادر گردید (نامه دیوان عدالت عظمی، ورقه تحقیقات و صورت مجلس، صفحه ۱-۲، ۱۳۱۸/۰۱/۰۵، ساکما).

پیگیری‌های بعدی و نامه‌های اداره گمرک کرمانشاه، وزارت عدلیه و دیگر مقامات محلی، نشان‌دهنده عدم شفافیت و پیچیدگی‌های موجود در رسیدگی به این پرونده‌ها است. علیرغم تأکید بر پیگیری دقیق، متهم که اتهام دزدی را رد کرده بود، همچنان از پذیرش حکم خود

استنکاف می‌کرد، طبق دستور شماره ۱۵/۲/۲۸ - ۳۵۴۱ دیوان عدلیه عظمی، دیوان جزا می‌بایست در تکمیل پرونده اتهام رضاقلی یاسمی اقدام نماید (نامه دیوان عدالت عظمی، شماره ۶۶۳، ساکما). در این نامه آمده است: «در پاسخ به نامه شماره: ۱۷۸/۹ - ۳۵، آقای مستنطق شعبه ۲ عدلیه کرمانشاهان، مقتضی است با مراجعه به مندرجات پرونده کار تا حدی که امکان دارد در اطراف قضیه رسیدگی نموده و نتیجه را برای اقدام ارسال دارند. مدعی العموم دیوان عالی جزاء» (نامه وزارت عدلیه، به تاریخ: ۱۳۱۷/۰۱/۲۳، شماره: ۱۵۹۸، ساکما). در نامه دیگری، از فرماندار مرزی غرب کشور از شعبه استنطاق کرمانشاه خواسته شده تا نتیجه بازجویی و تحقیق از متهم را گزارش دهد (نامه فرماندار مرز غرب، ساکما). با وجود اهمیت این پرونده، متهم قضیه سرقت را نپذیرفته است (نامه وزارت جنگ، شماره: ۲۷۳۳، ساکما). و طی نامه‌ای اذعان داشت که اولاً، اسب که جزو وسایل قاچاقچیان بود توسط دولت فروخته شده بود. ثانیاً، وسایلی هم از شاکی گرفته نشده پس ادعای وی کذب است (سند شماره: ۱۲۵ - ۱۴/۱۰/۵، ساکما).

در نهایت، پرونده دفاعیات متهم تأیید نشد و به حکم اداره عدلیه اعظم با توجه به شواهد و مدارک محکوم گردید. بررسی پرونده‌ها به‌خوبی نمایانگر چالش‌های موجود در مقابله با قاچاق و ضعف ساختاری در دستگاه قضائی دوران پهلوی اول است. نتیجه آن این بود که قاچاق کالاهایی مانند قند و شکر، که تحت انحصار دولت بودند، به‌راحتی انجام می‌شد و مرتکبین آن‌ها معمولاً از مجازات معاف می‌شدند. اسناد عدلیه نشان می‌دهد که روابط پیچیده میان مقامات محلی - دولتی برای پنهان‌سازی برخی پرونده‌ها گاهی موجب ناکارآمدی عدلیه اعظم در احقاق حق می‌شد.

۴.۵ چالش‌ها و نقض قضائی در مواجهه با پرونده‌های مربوط با نمایندگان کنسول

انگلستان

در دوران پهلوی اول، همزمان با تحولات اجتماعی و اقتصادی، نوع جدیدی از جرایم در ایران به ویژه در مناطق مرزی نظیر کرمانشاه پدید آمد که دستگاه قضائی کشور را با چالش‌های جدی روبرو کرد. یکی از مسائل پیچیده‌ای که دستگاه عدلیه در آن دوره با آن مواجه بود، جرایم مرتبط با نمایندگان خارجی و مصونیت‌های دیپلماتیک آنها بود. این جرایم نه تنها از لحاظ قانونی بلکه از نظر اجرایی و قضائی نیز با مشکلاتی روبه‌رو بود که در نهایت عدالت را با چالش‌های اساسی مواجه می‌ساخت. با پیشرفت مدرنیته در جوامع شهری در عصر پهلوی

بررسی عملکرد عدلیه کرمانشاه در دادرسی برخی از پرونده‌های ... (طلعت ده‌پهلوان) ۷۱

اول و افزایش خودروهای سواری، جرایمی چون تصادفات و سرقت وسایل نقلیه نیز پدید آمد، به‌ویژه در کرمانشاه با افزایش جاده‌ها و خطرات ناشی از آن، چالش‌هایی برای دستگاه قضائی ایجاد کرد (floor,2018,454). به طوری‌که، اکثر تصادفات منجر به مرگ می‌شد. در این زمینه، بسیاری از پرونده‌ها به دلیل نبود قوانین مشخص یا به دلیل اعمال نفوذ مقامات کنسولی، به نتیجه‌ای مشخص نرسید؛ چرا که مقام کنسول انگلیس خودش یک مسئولیت قضائی داشت و اختیاراتش در حوزه محاکم عرف تعریف می‌شد. تحلیل پرونده‌های قضائی در دوران پهلوی اول نشان‌دهنده مجموعه‌ای از ضعف‌ها ساختاری در دستگاه عدلیه کرمانشاه است. بررسی اسناد و مکاتبات مربوط به این دوره، مشخص می‌کند که عوامل کنسول و اتباع خارجی بر روند دادرسی و عدالت در این منطقه تأثیرگذار بوده است.

۵.۵ چالش مصونیت کنسول‌گری‌های خارجی

یکی از مهم‌ترین پرونده‌ها در این زمینه مربوط به حادثه‌ای است که در سال ۱۳۱۵ در شهر کرمانشاه رخ داد. در این حادثه، یک کودکی توسط خودروی کنسول انگلیس در کرمانشاه زیر گرفته شد و پس از انتقال به بیمارستان آمریکایی، کودک فوت می‌کند. خانواده مقتول از عدم پیگیری توسط دستگاه قضائی شکایت کرده و خواستار جمع‌آوری ادله و تعقیب متهم شدند (سند نامه به وزارت عدلیه - تاریخ ۱۳۱۵/۰۲/۲۶، شماره: ۱۶-۲۱۲۶، ساکما). با این حال، وزارت عدلیه پس از تأخیر، دستور تعقیب متهم را صادر کرد (نامه وزارت عدلیه - تاریخ ۱۳۱۵/۰۲/۲۹، شماره: ۲۰۴۵، ساکما). سپس عدلیه کرمانشاه، کنسول انگلیس را با نهایت احترام احضار کرده و درخصوص پرونده تصادف، تحقیقاتی انجام داد. کنسول انگلیس به استناد مصونیت قضائی انگلستان، از حضور در دادگاه خودداری کرد؛ هرچند که مرگ کودک ارتباطی با مصونیت او نداشت (نامه وزارت عدلیه، شماره ۲۶۵۴). با این وجود، عدلیه با اصرار کنسول را به دادگاه کشاند. در نهایت، کنسول انگلیس با کمک مترجمی از بانک شاهی کرمانشاه در مورد پرونده پاسخ داد و اعتراف کرد که در زمان وقوع جرم، تصدیق رانندگی او فاقد اعتبار بوده است. با توجه به این شرایط شاکی خواستار رسیدگی بیشتر و در نهایت تعیین تکلیف پرونده شد، عدلیه کرمانشاه تصمیم گرفت تا در اسرع وقت خاتمه دادرسی را اعلام نماید. اما صدور رأی سخت بود زیرا دولت انگلستان نمی‌خواست تا برای کنسول خویش در کرمانشاه مشکلی رخ دهد. بنابراین، تلاش کرد تا عدلیه را تحت فشار قرار داد؛ ولیکن عدلیه کرمانشاه اصرار داشت تا علی‌الظاهر حقی از شاکی ضایع نشود. سرانجام با تحت فشار گذاشتن شاکی و

پرداخت هزار و پانصد ریال، او را وادار به ترک دعوی نمودند (نامه وزارت عدلیه - به تاریخ ۱۳۱۵/۰۴/۲۵، شماره: ۴۰۸۲، ساکما). بدین شیوه، به علت ترس از کنسول انگلستان پرونده را مختومه اعلام کردند. هرچند این اقدام مصداق قتل عمد تلقی می‌شد، ولی کنسول انگلیس تلاش کرد با جلب رضایت شاکی از ادامه دادرسی جلوگیری نماید. (نامه وزارت عدلیه، ۱۳۱۵/۰۴/۲۵، شماره ۴۰۸۲). این حادثه، بیانگر دو عامل مهم بود:

- ضعف اداره عدلیه کرمانشاه در برخورد با فشارهای اتباع خارجی و مصونیت‌های قضایی کشورهای استعمارگر.
- ناکارآمدی و اعمال فشارهای سیاسی کشورهای خارجی در مسیر تحقق اعاده حق شهروندان.

۶.۵ چالش‌های ناشی از پرونده‌های مراعات و اعاده حق

گزارش‌های متعددی از روال دادرسی پرونده‌ها در عدلیه کرمانشاه بر جای مانده است که شاکیان عرایضشان را غالباً با مراجعه به دارالحکومه یا عدلیه اعظم مطرح می‌کردند موارد از شکایات به وزارت عدلیه ثبت شد:

- **تجار و توقیف اموال:** شکایات متعدد تجار از توقیف اموال و منع از معامله توسط عدلیه کرمانشاه که بدون توجه به جبران خسارت از سوی عدلیه اعظم به نتیجه نمی‌رسید (سند شماره ۵۳۷۶/۲۱۴۲، مورخه ۱۳۰۲/۰۵/۲۷).

- **شکایت سید حسین اصفهانی:** حکم بازداشت بدون ارتکاب جرم و متواری شدن از خوف بازداشت شدن و مصادره اموال او و عدم پاسخگویی مناسب از سوی دستگاه قضائی کرمانشاه (سند شماره ۱۳۴۱۸ مورخه ۱۳۰۹/۰۵/۱۱). شکواییه و ارسال نامه به عدلیه اعظم که با صدور حکم جدید مختومه شد.

- **ضعف در برخورد با مجرمان:** گزارش‌هایی از پرونده‌ها موجود است که رای صادره مبنی بر عدم قاطعیت در برخورد با متهمان و مجرمان، که بسیاری از شکایات به دلیل اهمال دستگاه عدلیه کرمانشاه بی‌نتیجه ماند (سند شماره ۶۷۲ مورخه ۱۳۰۹/۰۲/۲۹). این موارد نشان می‌دهد که ضعف در رسیدگی به پرونده‌ها نه تنها ناشی از ناکارآمدی داخلی دستگاه عدلیه ایالات، بلکه به دلیل دخالت سیاسی، فساد و فقدان قوانین کارآمد بوده است.

۷.۵ نفوذ سیاسی و فساد عدلیه نوین

مورد قابل توجه دیگری در فساد و نقش نفوذ سیاسی در عدلیه کرمانشاه، پرونده «میرزا ولی متی خشک‌رود» که شکوائیه‌ای در کلاهبرداری در تصاحب ملک‌ش مطرح می‌کند، عدلیه کرمانشاه به نفع فردی به نام آقای «فیض‌الله» مشارکت و تبانی می‌کند، لذا میرزا ولی متی، نامه‌ای به عدلیه اعظم از حکم غیر منصفانه عدلیه کرمانشاه شکایت می‌کند که این موضوع نمونه‌ای از فساد داخلی و تبانی ضعف سازمانی در پاسخگویی به حق شاکیان و ارجاع آن از طریق تلگراف به عدلیه اعظم بود (سند شماره ۹-۱۰۱۱/۱۳/۶۶/۸۰ مورخه ۱۳۱۲/۰۷/۲۹). همچنین در پرونده‌ای دیگر، فردی به نام آقا حیدر نامی املاک (نانوایی اش) فردی به نام «عجب‌نوش» را به تصاحب درآورده و با توسل به زور و اعمال نفوذ قدرتمندان ناحیه شاه‌آباد ملک را از او می‌گیرد حتی او را از شهرش هم اخراج می‌کند. عدلیه کرمانشاه در رأی خود، به نفع این فرد زورگو حکم داده؛ امری که نشان از نفوذ و تبانی کارگزاران عدلیه کرمانشاه با مجرمان بود و نامه به عدلیه اعظم ارسال می‌گردد (سند شماره ۲۵۳۲ مورخه ۱۳۱۹/۱۰/۰۱).

۸.۵ شکوائیه‌های مردمی از ضعف و ناکارآمدی عدلیه

یکی دیگر از موارد حائز اهمیت، شکایت‌های مردم به دلیل ضعف ناکارآمدی عدلیه در پاسخگویی به مشکلات و شکایات مردم و تأخیر در دادرسی‌ها بود. از جمله این موارد، شکایت فردی مشهور از خاندان وزیری به نام منصور وزیری که در پرونده‌ای در برابر عدلیه کرمانشاه ناکام مانده بود و با وجود تلاش‌های فراوان، نتوانست به حق خود دست یابد. این موارد نشان‌دهنده نبود عدم سازوکار مناسب برای پاسخگویی به مردم و فساد درون سازمانی بود (اسناد شماره ۴۵۲۴ مورخه ۱۳۱۷/۱۰/۰۸ و شماره ۴۳۱۵ مورخه ۱۳۱۷/۰۹/۰۷). پرونده علی‌اکبر فاتح نمونه‌ای برجسته از ضعف‌های سازمانی و فساد داخلی در عدلیه کرمانشاه است. این پرونده نه تنها بی‌عدالتی و ناکارآمدی را در سطوح قضائی محلی نشان می‌دهد، بلکه اهمیت نقش نظارتی وزارت عدلیه اعظم در اصلاح آرای ناعادلانه را نیز برجسته می‌کند. بررسی پرونده علی‌اکبر فاتح که به اشتباه به اتهام تخریب و آتش زدن عدلیه کرمانشاه زندانی شده بود، پس از دادرسی دقیق و مدارک ارائه شده از سوی خانواده‌اش به عدلیه اعظم تهران، وزارت عدلیه دستور آزادی او را صادر و وی را تبرئه کرد و در پایان تخلف و اشتباه دستگاه عدلیه کرمانشاه در این زمینه ثابت شد (سند شماره ۹۱۳۹، شماره بازپایی: ۷۲/۱/۱۴/۱۵۱/۱۰۱۱/۱۰، مورخه ۱۳۱۶/۰۶/۱۴، کمام). که این پرونده مصداقی از فساد درون سازمانی و ناتوانی دستگاه

عدلیه است. مرور پرونده علی اکبر فاتح به اشتباه و به اتهام تخریب و آتش زدن ساختمان عدلیه کرمانشاه بازداشت و زندانی شد. این پرونده که از ابتدا با اشکالات جدی در روند دادرسی مواجه بود، در نهایت با ارائه شواهد و مدارک از سوی خانواده وی به عدلیه اعظم مورد بازبینی قرار گرفت. با بررسی دقیق تر و نظارت وزارت عدلیه اعظم، بی گناهی علی اکبر فاتح اثبات و دستور آزادی او صادر شد. بررسی این پرونده ها و اسناد نشان می دهد که در دوره پهلوی اول، دستگاه عدلیه کرمانشاه با چالش ها و ضعف جدی در مسیر پاسخگویی و احقاق حق و تحقق عدالت مواجه بوده است که ناتوانی عدلیه در برابر فشار داخلی و خارجی، تأخیر در رسیدگی به پرونده ها، فساد سازمانی منجر به سلب اعتماد مردم از عدلیه ایالات در آن دوره شده بود که اینگونه موارد فساد داخلی و ناکارآمدی عدلیه کرمانشاه را نمایان می کند و در نتیجه منتهی به اشتباهات در رسیدگی به پرونده ها می شد.

۶. نقش عدلیه اعظم در نظارت، بازبینی و بررسی پرونده های عدلیه کرمانشاه

دستگاه عدلیه کرمانشاهان در دوره پهلوی اول، همزمان با تحولات گسترده ای در نظام قضائی کشور، به ویژه از منظر احکام حقوقی و شفاف سازی فرآیند دادرسی ها، به اجرا درآمد. در کنار موارد مطرح شده در دادرسی پرونده ها، در بسیاری از موارد عدلیه ایالات توانست اعاده دادرسی را برقرار کند و در اجرای برخی پرونده ها به طور ثمربخش عمل نماید. در این موارد، دستگاه عدلیه با دقت و مسئولیت پذیری در رسیدگی پرونده ها پرداخته و حقوق افراد را در برابر نقض های احتمالی حفظ می کرد. دستگاه عدلیه کرمانشاه علی رغم وجود ضعف ها و مسائل ناشی از فساد و ناکارآمدی، در بسیاری از مواقع توانست عدالت را در برخی پرونده ها برقرار کند.

۱.۶ مبارزه با قاچاق اسکناس و تأثیر بر امنیت اقتصادی کشور

یکی از نمونه های مهم پرونده های قضایی ورود عدلیه کرمانشاه در برابر شکایات اقتصادی، مقابله با قاچاق اسکناس از گمرکات کرمانشاه به عراق بود، که به طور مستقیم بر امنیت اقتصادی کشور تأثیر داشت. در این راستا، فردی که مبادرت به قاچاق اسکناس از گمرکات کرمانشاه به عراق کرده بود، بازداشت و پس از بررسی پرونده، جریمه ای برای او در نظر گرفته شد که حکم صادره نشان دهنده اقدامات عادلانه دستگاه عدلیه در برابر جرایم اقتصادی بود، بر اساس قانون، خروج اسکناس از ایران ممنوع بود تا پرونده های قاچاق اسکناس از کشور

بررسی عملکرد عدلیه کرمانشاه در دادرسی برخی از پرونده‌های ... (طلعت ده‌پهلوان) ۷۵

متوقف شود (نامه وزارت مالیه، اداره گمرکات، شماره: ۵۰۶۶۹، ۱۳۱۱/۱۲/۰۸، ساکما). فردی هم در این سند مبادرت به قاچاق اسکناس از کرمانشاه به کشور عراق کرده بود، بازداشت و پس از بررسی پرونده اش جریمه شد.

۲.۶ استرداد حقوق افراد از طریق پرونده‌های ارثیه

در برخی از پرونده‌های قضایی مربوط به حقوق ارث، دستگاه عدلیه تا حدودی احقاق حق می کرد و از تضییع حقوق افراد جلوگیری می نمود. به عنوان نمونه، در پرونده‌ای که به شکایت فردی مربوط به سهم الارث او مربوط می شد، دادگاه پس از بررسی دقیق، مبلغ مورد نظر را به شاکی پرونده پرداخت نمود (نامه شکایت، ۱۳۰۸/۰۳/۱۵، ساکما). در موارد مربوط به غصب و شکایت‌های ارثی اداره عدلیه اقدامات موثری انجام داد. در پرونده غصب اموال مرحوم حاجی ملک‌التجار که توسط عدلیه اعظم صورت گرفته بود، وزارت عدلیه با دقت کامل پرونده را بررسی و مطالعه و حکم عادلانه‌ای صادر نمود (نامه شماره: ۶۷۶۵، نمره تلگراف: ۷۳، ساکما).

۳.۶ مقابله با قاچاق سلاح گرم و سرقت و زورگیری

در زمینه قاچاق سلاح گرم، دستگاه عدلیه با جدیت به متخلفان برخورد می کرد و کسی که ششلول و مهمات قاچاق کرده بود، پس از محاکمه به دو ماه حبس حداقل محکوم می شد (نامه دیوان عدالت عظمی، ۱۳۱۲/۰۳/۲۶، ساکما). از سوی دیگر، دستگاه عدلیه کرمانشاه در مواردی که تخلفات درون‌سازمانی در این پرونده‌ها رخ می داد، اقدام به بازنگری و برخورد با متخلفان می کرد. به عنوان نمونه، رئیس محکمه کرمانشاه به دلیل مماشات در بررسی پرونده‌ای مربوط به مرافعات بین آبادی و روستاییان تحت محاکمه قرار گرفت و این نشان از حساسیت دستگاه عدلیه در حفظ عدالت حداقل در این مورد است (سند نمره ۴۴۲۶، ۱۳۱۰/۰۴/۳۰، ساکما). همچنین، دادیار دادرسی کرمانشاه به دلیل تخلف در رسیدگی به پرونده و نادیده گرفتن اصول دادرسی، پس از پیگیری شاکی محاکمه؛ پرونده به نفع شاکی خاتمه یافت (گزارش شماره ۲۱۱۰، مورخه ۱۳۱۸/۰۶/۲۹، ساکما). در مواردی دیگر که افراد به دنبال احقاق حق خود بودند، اگر فردی عادل و با وجدان حضور داشت، دستگاه عدلیه با سرعت و دقت وارد عمل می شد. به طور نمونه، تاج ماه خانم خداوردی برای احقاق حق خود به خاطر سرقت از مغازه‌اش و از دست دادن بخشی از اموال خود به اداره عدلیه شکایت کرد و پس از پیگیری‌های مستمر، سارق دستگیر و اجناس سرقت شده هم به صاحب آن بازگردانده و پرونده با موفقیت

مختومه شد. (سند شماره ۴۳۹۲، شماره بازبایی: ۹-۱۱/۱۳/۶۵/۱۳۱۳/۰۴/۱۴ مورخه ۱۳۱۳/۰۴/۱۴، کمام). همچنین، در پرونده‌ای که خانم سلطان سپهری در سال ۱۳۱۴ به خاطر تملک‌ش بر دو دانگ از یک کاروانسرا شکایت کرده بود، دستگاه عدلیه اعظم با دقت کامل اسناد را بررسی و حق او را بدون تضییع بازگرداند (سند شماره ۴۲۳، شماره بازبایی: ۱۰/۱۴/۱۵۰/۷۱/۱ مورخه ۱۳۱۴/۰۵/۰۵، کمام). در نهایت، در برخی از پرونده‌های قضایی که عدالت برقرار نمی‌شد و شاکیان از رسیدگی به شکایات خود ناامید می‌شدند، وزارت عدلیه اعظم اقدام به بررسی مجدد این پرونده‌ها می‌کرد.

۷. نتیجه‌گیری

تحلیل عملکرد دستگاه عدلیه کرمانشاه در دوره پهلوی اول نشان‌دهنده دوره‌ای از تحولات ساختاری و چالش‌های اساسی در نظام قضائی نوین ایران است. در این بازه زمانی، دستگاه عدلیه به عنوان یکی از ارکان کلیدی اجرای عدالت تلاش کرد تا با اصلاحات قانونی و تغییرات ساختاری، به رفع ضعف‌های نظام قضائی پیشین بپردازد. عدلیه اعظم با ورود به فرآیند فرجام‌خواهی نقش محوری بسیار مهمی ایفا کرد؛ زیرا به عنوان نهاد بالادستی، می‌توانست ضمن بررسی مجدد پرونده‌ها، اقدامات لازم برای اصلاح آرا را انجام دهد و در موارد بسیاری عدالت را به شاکیان بازگرداند. با توجه به بررسی اسناد و شواهد تاریخی، این پژوهش مشخص نمود که وزارت عدلیه اعظم در برخی از پرونده‌های قضایی موفق به اجرای عدالت و احقاق حقوق شاکیان در روند فرجام‌خواهی شده است. در این دوره، وزارت عدلیه اعظم به دلیل نقش نظارتی و جایگاه قانونی خود در بررسی پرونده‌ها، در فرآیند فرجام‌خواهی وارد عمل می‌شد. این فرآیند به شاکیان این امکان را داد تا علیه آرای ناعادلانه صادره از سوی عدلیه استانی مانند عدلیه کرمانشاه اعتراض کنند و از حقوق خود دفاع نمایند. عدلیه اعظم با بررسی پرونده‌ها و بازبینی مجدد آرای صادره در موارد متعدد سعی می‌کرد تا با اصلاح آرا و بازبینی مجدد آن، عدالت را برقرار نماید و حقوق شاکیان را بازپس گیرد. نقش مهم وزارت عدلیه اعظم در فرآیند فرجام‌خواهی شامل موارد زیر بود:

۱. بازبینی و اصلاح آرای ناعادلانه: در بسیاری از موارد، عدلیه اعظم با بازبینی پرونده‌ها به دلیل نقص در دلایل یا سوءاستفاده از نفوذ و قدرت، اقدام به اصلاح آرای ناعادلانه می‌کرد و این فرآیند منجر به احقاق حقوق از دست رفته شاکیان می‌شد.

بررسی عملکرد عدلیه کرمانشاه در دادرسی برخی از پرونده‌های ... (طلعت ده‌پهلوان) ۷۷

۲. افزایش شفافیت و دقت در فرآیند دادرسی پرونده‌ها: با ورود عدلیه اعظم به این فرآیند، شفافیت و دقت بیشتری در دادرسی پرونده‌ها مشاهده شد و موارد تبعیض‌آمیز یا ناعادلانه تا حدودی کاهش یافت.

۳. ابزاری برای مقابله با فشارهای سیاسی: عدلیه اعظم با ورود به پرونده‌های فرجام‌خواهی شاکیان سعی کرد تا با تضعیف و نادیده گرفتن ملاحظات سیاسی و نفوذ مقامات محلی، تا حد امکان مسیر دادرسی پرونده‌ها را بر اساس موازین قانون و انصاف بررسی و پیگیری نماید.

با این حال، عملکرد وزارت عدلیه اعظم در این فرآیند با چالش‌های قابل توجهی نیز مواجه بود. اعمال نفوذ مقامات محلی، فشار سیاسی و فساد در برخی بخش‌های عدلیه باعث شد که در مواردی، عدلیه اعظم به رغم تلاش‌های زیاد نتواند به طور کامل حقوق شاکیان را احقاق نماید و عدالت به طور کامل محقق شود. لذا باز هم عوامل مختلفی مانند ضعف دراستقلال قضائی، ملاحظات سیاسی و نبود نظارت کارآمد بر فرآیند فرجام‌خواهی در نتایج این فرجام‌خواهی هم تأثیر منفی می گذاشت. بنابراین، بررسی و تحلیل عملکرد عدلیه اعظم در جریان فرجام‌خواهی از آرای صادره از سوی عدلیه کرمانشاه نشان می‌دهد که هرچند اقدامات مهمی صورت گرفت و بسیاری از حقوق شاکیان باز پس گرفته شد، اما چالش‌های موجود باعث شدند که در بسیاری از موارد عدالت به طور کامل محقق نشود.

کتاب‌نامه

الف) کتب:

آبراهامیان، پرواند (۱۳۸۳)، *ایران بین دو انقلاب*، ترجمه احمدگل محمدی و محمدابراهیم فتاحی، تهران، نی، چ ۹.

آدمیت، فریدون (۱۳۹۲) *اندیشه‌های ترقی و حکومت قانون در عصر سپهسالار*، ۱ ج، چاپ چهارم، امین، سید حسن (۱۳۸۲)، *تاریخ حقوق ایران*، تهران، دایرالمعارف ایران شناسی، احتشام السلطنه (۱۳۹۲) *خاطرات*، ۱ ج، چاپ اول، تهران، نشر زوار. تهران، نشر خوارزمی. سایکس، الا کنستانس (۱۳۹۵)، *سراسر ایران بر پشت اسب*، ترجمه محمدعلی مختاری اردکانی، کرمان، مرکز کرمانشناسی.

کرمانی، ناظم الاسلام (۱۳۵۷)، *تاریخ بیداری ایرانیان*، به اهتمام علی اکبر سعیدی سیرجانی، تهران، انتشارات بنیاد فرهنگ ایران،

۷۸ جستارهای تاریخی، سال ۱۵، شماره ۲، پاییز و زمستان ۱۴۰۳

زرنگ، محمد (۱۳۸۱)، *تحول نظام قضایی ایران (از مشروطه تا سقوط رضاشاه)*، ج ۱، تهران، مرکز اسناد انقلاب اسلامی.

رحمانیان، داریوش (۱۳۹۵)، *ایران بین دو کودتا*، تهران، سمت، ج ۴.

سلطانی، محمدعلی (۱۳۷۰)، *جغرافیای تاریخی و تاریخ مفصل کرمانشاهان*، مقدمه عبدالحسین نوائی، ج ۱، تهران، مؤلف.

خواجہ نوری، ابراهیم (۱۳۴۰)، *بازیگران عصر طلایی*، تهران، سازمان انتشارات کتاب های جیبی.

عاقلی، باقر (۱۳۶۹)، *داور و عدلیه*، تهران، علمی.

محمدرضا علم، فرزانه دشتی و بیژن میرزایی (۱۳۹۳)، «برنامه تجدد و نوسازی ایران در عصر رضاشاه پهلوی». فصلنامه تحقیقات تاریخ اجتماعی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، س ۴، ش ۱

زندیه حسن، (۱۳۹۲)، *تحول نظام قضایی ایران در دوره پهلوی اول*، قم، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه

زندیه حسن، ده پهلوان طلعت (۱۳۹۲)، نقش علمای شیعی در عرفی گرایی و نوسازی نظام قضایی ایران در عصر پهلوی اول، دو فصلنامه تاریخ و فرهنگ شماره ۸۸، دوره ۴۴.

مکی، حسین (۱۳۶۴)، *دکتر مصدق و نطق های تاریخی او*، تهران، جاویدان.

همایون کاتوزیان، محمدعلی (۱۳۸۵)، *اقتصاد سیاسی ایران از مشروطیت تا پایان سلسله پهلوی*، تهران، ترجمه محمدرضا نفیسی و کامبیز عزیزی، تهران، مرکز، ج ۱۲.

مجموعه قوانین مصوبه دوره هفتم مجلس شورای ملی، (۱۳۱۹)، ص ۸۵-۸۷

Floor, Willem, Kermanshah, City & Province 1800-1945, 2018.

ب) روزنامه:

روزنامه اطلاعات - شماره های متعدد از سال ۱۳۰۵ - شماره ۲ و ۱

روزنامه ستاره ایران - سال ۱۳۰۵ - شماره ۱۳۲ و ۱۳۳

روزنامه اقدام - سال ۱۳۰۵ - شماره ۱۷۰ و ۱۶۹

روزنامه جبل المتین، سال ۱۳۰۵ - شماره ۱۳

روزنامه شفق سرخ، ۱۳۰۵ - شماره ۶۸۹

ج) اسناد:

(نامه دیوان عدالت عظمی، ورقه تحقیقات و صورت مجلس، صفحه ۱-۲، ۱۳۱۸/۰۱/۰۵، ساکما).

(نامه دیوان عدالت عظمی، شماره ۶۶۳، ساکما).

(نامه وزارت عدلیه، به تاریخ: ۱۳۱۷/۰۱/۲۳، شماره: ۱۵۹۸، ساکما).

بررسی عملکرد عدلیه کرمانشاه در دادرسی برخی از پرونده‌های ... (طلعت ده‌پهلوان) ۷۹

- (نامه فرماندار مرز غرب، ساکما).
- (نامه وزارت جنگ، شماره: ۲۷۳۳، ساکما).
- (نامه رضاقلی یاسمی، شماره: ۱۲۵-۱۴/۱۰/۵، ساکما).
- (نامه به وزارت عدلیه - به تاریخ ۱۳۱۵/۰۲/۲۶، شماره: ۱۶-۲۱۲۶، ساکما).
- (نامه وزارت عدلیه - به تاریخ ۱۳۱۵/۰۲/۲۹، شماره: ۲۰۴۵، ساکما).
- (نامه وزارت عدلیه - به تاریخ ۱۳۱۵/۰۳/۱۶، شماره: ۲۶۵۴، ساکما).
- (نامه اداره مدعی عمومی کرمانشاه، ساکما).
- (نامه اسمعیل کلانتر هرسین به عدلیه، شماره: ۷/۱۲/۵/۱۴۰۴۴، ساکما).
- (نامه وزارت عدلیه، در پاسخ به نامه اسمعیل، کلانتر هرسین، نمره عمومی: ۲۹۱۰۲، ماه تاریخ تحریر: ۷/۰۲/۲۳، ماه تاریخ خروج: ۱۳۰۸/۰۱/۰۶، ساکما)
- (نامه وزارت عدلیه، نمره: ۱۵/۴/۱۱-۹۹۰۶، ساکما).
- (نامه وزارت عدلیه - به تاریخ ۱۳۱۵/۰۴/۲۵، شماره: ۴۰۸۲، ساکما).
- (نامه وزارت مالیه، اداره گمرکات، شماره: ۵۰۶۶۹، ۱۳۱۱/۱۲/۰۸، ساکما).
- (نامه وزارت عدلیه به ابوالقاسم یخچالی، نمره عمومی ۱۶۳۲، تاریخ تحریر: ۶/۰۲/۱۲، تاریخ خروج: ۱۳۰۶/۰۲/۲۳، ساکما).
- (نامه ابوالقاسم یخچالی به وزارت جلیله عدلیه، ساکما).
- (سند مربوط به شکایت از کلاهبرداری در کرمانشاه، ساکما).
- (نامه شکایت، ۱۳۰۸/۰۳/۱۵، ساکما).
- (نامه شماره: ۶۷۶۵، نمره تلگراف: ۷۳، ساکما).
- (نامه دیوان عدالت عظمی، ۱۳۱۲/۰۳/۲۶، ساکما).
- (سند شماره ۵۳۷۶/۲۱۴۲، مورخه ۱۳۰۲/۰۵/۲۷، ساکما).
- (سند شماره ۱۳۴۱۸، مورخه ۱۳۰۹/۰۵/۱۱، ساکما)
- (سند شماره ۶۷۲، مورخه ۱۳۰۹/۰۲/۲۹، ساکما).
- (سند نمره ۴۴۲۶، ۱۳۱۰/۰۴/۳۰، ساکما).
- (سند شماره ۱۶۲۰۳، مورخه ۱۳۱۸/۰۹/۲۷، ساکما).
- (گزارش شماره ۲۱۱۰، مورخه ۱۳۱۸/۰۶/۲۹، ساکما).
- (سند شماره ۹۵۴۹، ساکما).
- (سند شماره ۴۳۹۲، شماره بازیابی: ۹-۹۹/۱/۱۳/۶۵/۱۰۱۱ مورخه ۱۳۱۳/۰۴/۱۴، کما).
- (سند شماره ۹۱۳۹، شماره بازیابی: ۷۲/۱/۱۴/۱۵۱/۱۰۱۱/۱۰، مورخه ۱۳۱۶/۰۶/۱۴، کما).

۸۰ جستارهای تاریخی، سال ۱۵، شماره ۲، پاییز و زمستان ۱۴۰۳

(شماره بازیابی سند، ۹-۱۰۱۱/۱۳/۶۶/۸۰/۱ مورخه ۱۳۱۲/۰۷/۲۹، کمام).

(سند شماره ۲۵۳۲، مورخه ۱۳۱۹/۱۰/۰۱، کمام).

(اسناد شماره ۴۵۲۴ مورخه ۱۳۱۷/۱۰/۰۸ و شماره ۴۳۱۵ مورخه ۱۳۱۷/۰۹/۰۷، کمام)